

NGHIÊN CỨU VỀ THỦ TỤC BÁC BỎ SỚM (EARLY DIMISSAL)

Nghiên cứu này được hỗ trợ thực hiện bởi Thực tập sinh Trần Văn Anh và Thực tập sinh Đỗ Anh Quân của ADR Vietnam Chambers

I. Đặt vấn đề

Trọng tài thương mại đã được coi là một phương thức giải quyết tranh chấp thay thế hiệu quả và linh hoạt so với tố tụng truyền thống tại tòa án. Tuy nhiên, trong những năm gần đây, trọng tài thương mại đã phải liên tục đối mặt với những thách thức về sự tốn kém về chi phí và thời gian của các bên tham gia tố tụng.¹ Theo Khảo sát của Queen Mary và White and Case năm 2018 và 2021, thời gian tố tụng là một trong những mối quan tâm hàng đầu của các bên tranh chấp.² Do đó, hiệu quả thời gian đang trở thành một tiêu chí đánh giá quan trọng cho chất lượng của quy trình tố tụng trọng tài. Không chỉ các bên tranh chấp mà cả các tổ chức trọng tài và trọng tài viên đều phải đối mặt với áp lực hoàn thiện kỹ năng quản trị thời gian để bảo đảm sự công bằng và hiệu quả của toàn bộ quá trình tố tụng.

Để giải quyết thách thức này, hàng loạt các tổ chức trọng tài và cơ quan lập pháp của một số quốc gia đã quyết định đưa thủ tục bác bỏ sớm (Early Dismissal) vào trong quy trình tiến hành tố tụng trọng tài thương mại. Sự thay đổi này được kỳ vọng sẽ giúp nâng cao hiệu quả quá trình tố tụng trọng tài bằng cách thu hẹp các vấn đề tranh chấp ngay từ giai đoạn đầu, từ đó tiết kiệm cả thời gian lẫn chi phí cho một vụ kiện.³ Năm 2025, khảo sát của Queen Mary và White and Case đã khảo sát rằng những thủ tục sẽ cải thiện hiệu quả tố tụng, thủ tục bác bỏ sớm được lựa chọn nhiều thứ hai (chỉ sau thủ tục rút gọn – expedited procedure) với 49% người phỏng vấn ủng hộ để loại bỏ trước các yêu cầu khởi kiện yếu hoặc không có cơ sở.⁴

Trong bối cảnh Việt Nam đang xây dựng Trung tâm Trọng tài Quốc tế thuộc Trung tâm Tài chính Quốc tế (TTTCQT) theo Nghị quyết số 222/2025/QH15 vừa được Quốc hội thông qua ngày 27/6/2025 (“**Nghị quyết 222**”). Để tăng sự cạnh tranh với các tổ chức trọng tài quốc tế như ICC,

¹ Giuditta Cordero-Moss, *UNCITRAL Working Group II: Early Dismissal and Preliminary Determination in Expedited Arbitration?*, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/arbitration-blog/uncitral-working-group-ii-early-dismissal-and-preliminary-determination-in-expedited-arbitration>, truy cập ngày 18/9/2025; Queen Mary University of London, 2010 International Arbitration Survey: Choices in International Arbitration, tr. 32.

² The School of International Arbitration (SIA), Queen Mary University of London, 2018 International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration, [https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-\(2\).PDF](https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-(2).PDF); 2021 International Arbitration Survey: Adapting Arbitration to a Changing World, https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/LON0320037-QMUL-International-Arbitration-Survey-2021_19_WEB.pdf

³ Mino Han, Arjun Solanki, *Early Determination: A Secret Recipe for Arbitral Efficiency?*, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/arbitration-blog/early-determination-a-secret-recipe-for-arbitral-efficiency>, truy cập ngày 18/9/2025.

⁴ 2025 International Arbitration Survey: ‘The Path Forward: Realities and Opportunities in Arbitration’, <https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/White-Case-QMUL-2025-International-Arbitration-Survey-report.pdf>

SIAC hay HKIAC, ... việc thực hiện quy trình tố tụng bác bỏ sớm là một trong những thủ tục lợi thế tăng tính hiệu quả trong tố tụng trọng tài so với thông lệ quốc tế cần được nghiên cứu tại Việt Nam.

II. Khái niệm thủ tục bác bỏ sớm

“Bác bỏ sớm” thực chất không phải là một ý tưởng mới, mà là một cơ chế đã tồn tại từ lâu tại các nền tài phán theo truyền thống thông luật.⁵ Cơ chế này cho phép các tòa án được nhanh chóng đưa ra các phán quyết cuối cùng đối với các vấn đề rõ ràng không có cơ sở, và thường dựa trên các bằng chứng giới hạn hơn một vụ việc thông thường.⁶ Ví dụ, tại Vương Quốc Anh, Tòa án có thể tự mình hoặc theo yêu cầu của một bên, bác bỏ toàn bộ hoặc một phần yêu cầu khởi kiện của đương sự trước khi phiên Tòa diễn ra. Điều này được thực hiện trong trường hợp Tòa thấy rằng yêu cầu ấy là một sự lạm dụng quy trình tố tụng của Tòa hoặc có khả năng cản trở việc giải quyết vụ việc một cách công bằng.⁷

Tương tự như vậy, thủ tục “bác bỏ sớm” trong trọng tài thương mại đề cập tới “*các thủ tục giải quyết và xử lý các yêu cầu khởi kiện, lập luận tự bảo vệ hoặc các vấn đề khác ở giai đoạn trước khi tiến hành phiên họp giải quyết tranh chấp với đầy đủ nội dung vụ việc.*”⁸ Thủ tục này thường được gọi với các cái tên khác nhau như “Early Dismissal”⁹, “Early Determination”¹⁰ hay là “Summary Disposition”¹¹. Tuy nhiên, dù có được gọi là gì đi chăng nữa, bản chất của các thủ tục này đều là nhằm loại bỏ các yêu cầu khởi kiện và lập luận tự bảo vệ “*rõ ràng không có cơ sở*” hoặc “*rõ ràng nằm ngoài thẩm quyền của Hội đồng trọng tài*” trước khi tiến hành phiên họp giải quyết tranh chấp đầu tiên.

III. Quy trình tiến hành thủ tục bác bỏ sớm

1. Pháp luật quốc tế về thủ tục bác bỏ sớm

Thủ tục bác bỏ sớm không được ghi nhận trong Luật Mẫu UNCITRAL hay Bộ Quy tắc Trọng tài UNCITRAL mà chỉ được đề cập trong Ghi chú số 21 của UNCITRAL về thủ tục tố tụng trọng tài dựa trên nền tảng Điều 19 Luật mẫu UNCITRAL cho phép các hội đồng trọng tài (HĐTT) tự quyết

⁵ Order 14 of the High Court Civil Procedural Rules of Hong Kong, Rule 12(b) of the Federal Rules of Civil Procedure of the US, Part 24 of the Civil Procedure Rules of the UK.

⁶ Charlie Caher, Jonathan Lim, *Summary Disposition Procedures in International Arbitration*, The International Comparative Legal Guide to: International Arbitration, 15th edition, 2018, tr. 1.

⁷ Rule 3.4, Civil Procedure Rules of the UK.

⁸ David L. Wallach, *The Emergence of Early Disposition Procedures in International Arbitration*, Arbitration International, Oxford University Press, Volume 37, 2021, tr. 836.

⁹ Rule 47 of the SIAC Rules 2025.

¹⁰ Article 43 HKIAC Rules 2024; Article 22(viii) LCIA Arbitration Rules 2020.

¹¹ Gary Born, Kenneth Beale, *Party Autonomy and Default Rules: Reframing the Debate Over Summary Disposition in International Arbitration*, ICC International Court of Arbitration Bulletin, Volume 21/2, 2010.

định thẩm quyền của mình.¹² Bởi vậy, có thể coi Luật Trọng tài Anh và Xứ Wales 2025 là một trong những văn bản luật hiếm hoi ghi nhận điều kiện và những nguyên tắc cơ bản trong quá trình tiến hành thủ tục bác bỏ sớm.

Cụ thể, quy định về thủ tục bác bỏ sớm được bổ sung vào Phần 39A Luật Trọng tài Anh và Xứ Wales 2025. Nội dung Phần 39A gồm 3 khoản, lần lượt quy định điều kiện để HĐTT tiến hành thủ tục bác bỏ sớm, hình thức của phán quyết và nguyên tắc tiến hành. Khoản 1 Phần 39A quy định thủ tục chỉ được tiến hành trong trường hợp một bên trong vụ việc gửi yêu cầu cho HĐTT yêu cầu tiến hành thủ tục này và thông báo cho bên kia về yêu cầu của mình. Khi đáp ứng đủ yêu cầu về hình thức, HĐTT sẽ tiến hành xem xét nội dung dựa trên yêu cầu của các bên để đưa ra phán quyết. Khi xem xét nội dung, HĐTT cần xác định khả năng của các bên trong việc đưa ra lập luận cho khiếu nại hoặc bảo vệ của mình và chỉ đưa ra phán quyết trong trường hợp khiếu nại hoặc bảo vệ của các bên “không có khả năng thắng kiện đáng kể” (“no real prospect of succeeding”). Về nguyên tắc cơ bản, để đảm bảo tính công bằng cho các bên trong tố tụng, khoản 3 Phần 39A quy định HĐTT cho các bên thời gian để xem xét và trình bày lập luận dựa trên vụ việc của mình.

Nội dung của Phần 39A không đưa ra cụ thể khung thời gian cũng như các thủ tục chi tiết, từ đó cho phép các trung tâm trọng tài đưa ra quy trình cụ thể hoặc cho phép các HĐTT tự mình tiến hành quy trình. Thực tiễn tại Luật trọng tài Anh và xứ Wales 1996 đã ngầm cho phép tiến hành thủ tục này dựa trên quyền tùy nghi của HĐTT,¹³ miễn là đảm bảo quy trình công bằng cho các bên và không tạo ra chi phí và kéo dài thời gian không cần thiết.¹⁴ Tuy nhiên, việc thủ tục chỉ được ngầm định tạo ra khó khăn cho HĐTT trong việc tiến hành thủ tục bác bỏ sớm do lo ngại việc phán quyết bị yêu cầu hủy bỏ hoặc do hiện tượng nỗi lo về tố tụng công bằng (due process paranoia).¹⁵ Sự bổ sung và công nhận thủ tục bác bỏ sớm trong Luật Trọng tài Anh và Xứ Wales 2025 góp phần tạo nền tảng vững chắc hơn cho các HĐTT tiến hành thủ tục, bên cạnh quy định trong các Bộ Quy tắc của các Trung tâm Trọng tài Anh.

2. Quy tắc của Trung tâm trọng tài SIAC, HKIAC, LCIA

SIAC Arbitration Rules 2025	HKIAC Rules 2024	LCIA Arbitration Rules	Nhận xét
-----------------------------	------------------	------------------------	----------

¹² UNCITRAL Notes on Organizing Arbitral Proceedings, Note No. 21, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/early_dismissal_and_preliminary_determination.pdf, truy cập ngày 19/9/2025.

¹³ Phần 34(1), Luật Trọng tài Anh và xứ Wales 1996, trong đó quy định “It shall be for the tribunal to decide all procedural... matters...”

¹⁴ Phần 33(1), Luật Trọng tài Anh và xứ Wales 1996, trong đó quy định “The tribunal shall... act fairly and impartially...; adopt procedures... avoiding unnecessary delay or expense...”

¹⁵ Law Commission, *Review of the Arbitration Act 1996: Final report and Bill*, trang 54, https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20250109103833mp_/https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaccede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2023/09/Arbitration-final-report-with-cover.pdf, truy cập ngày 19/9/2025.

	(2024 Administered Arbitration Rules)	2020	
Điều 47 - Thủ tục bác bỏ các sớm khiếu nại và biện hộ 47.1 Một bên có thể yêu cầu HĐTT tiến hành thủ tục bác bỏ sớm một khiếu nại hoặc biện hộ khi: (a) một khiếu nại hoặc biện hộ rõ ràng không có căn cứ pháp lý; hoặc (b) một khiếu nại hoặc biện hộ rõ ràng không thuộc thẩm quyền của HĐTT. 47.2. Đơn yêu cầu bác bỏ sớm theo quy định Điều 47.1 phải nêu rõ các sự kiện và căn cứ pháp lý làm cơ sở cho đơn yêu cầu. 47.3. HĐTT quyết định việc chấp nhận tiến hành đơn yêu cầu bác bỏ sớm theo Điều 47.1. 47.4. Nếu đơn yêu cầu bác bỏ sớm được tiến hành, HĐTT sau khi cho các bên cơ hội trình bày vụ việc, phải đưa ra quyết định hoặc phán	Điều 43 - Thủ tục bác bỏ sớm 43.1. HĐTT có quyền, dựa trên yêu cầu của bất cứ bên nào và sau khi xem xét với các bên còn lại, ra quyết định đối với một hoặc nhiều vấn đề pháp lý hoặc thực tế thông qua thủ tục bác bỏ sớm, trên cơ sở rằng: (a) Những vấn đề pháp lý hoặc thực tế đó rõ ràng là không có căn cứ, hoặc (b) Những vấn đề pháp lý hoặc thực tế đó nằm ngoài thẩm quyền của HĐTT, hoặc (c) Ngay cả khi những vấn đề pháp lý hoặc thực tế đó được bên khác đưa ra và được giả định là đúng thì cũng không thể có phán quyết nào được ban hành có lợi cho bên đó. 43.2. Bất kỳ bên nào yêu cầu thủ tục xem xét sớm phải thông báo yêu cầu đó cho HĐTT, HKIAC và tất cả các bên khác. 43.3. Bất kỳ yêu cầu nào về thủ tục bác bỏ sớm phải được đưa ra càng sớm càng tốt sau khi các vấn đề pháp lý hoặc thực tế liên quan được nêu ra, trừ khi HĐTT có chỉ định khác. 43.4. Yêu cầu thủ tục bác bỏ sớm phải bao gồm: (a) một yêu cầu về việc xem xét sớm một hoặc nhiều vấn	Điều 22 - Quyền hạn bổ sung 22.1 HĐTT có quyền, dựa trên yêu cầu của bất cứ bên nào, theo quy cách của riêng mình, nhưng trong cả hai trường hợp chỉ sau khi đã cho các bên cơ hội hợp lý để nêu quan điểm của mình và theo các điều khoản (về chi phí và các điều khoản khác) mà HĐTT có thể quyết định: (viii) bất cứ khiếu nại, biện hộ, yêu cầu phản tố, yêu cầu chéo, biện hộ cho yêu cầu phản tố, biện hộ cho yêu cầu chéo rõ ràng không thuộc thẩm quyền của HĐTT, hoặc không được chấp nhận, hoặc rõ ràng không có căn cứ; và nếu phù hợp để đưa ra một yêu cầu hoặc phán	Khác với SIAC và HKIAC khi Bộ quy tắc quy định khá chi tiết thủ tục tiến hành bác bỏ sớm, LCIA cho phép HĐTT tự quyết định thủ trình tự tiến hành thủ tục. Cả 3 điều khoản đều nhấn mạnh nguyên tắc công bằng trong tố tụng khi tất cả các bên trong vụ việc đều có cơ hội trình bày quan điểm của mình. Về điều kiện để HĐTT xem xét yêu cầu bác bỏ sớm, cả 3 bộ quy tắc đều bị ảnh hưởng bởi Quy tắc Trọng tài ICSID, bộ quy tắc đầu tiên đưa ra khái niệm về thủ tục này, khi điều đánh giá tính khả thi của vấn đề HĐTT cần xem xét (“rõ ràng không có căn cứ” – “rõ ràng không thuộc thẩm quyền”). Tuy nhiên, HKIAC đặt ra thêm ngoại lệ 43.1(c), cho phép những vấn đề dù không đủ “rõ ràng” vẫn sẽ được xem xét nếu

quyết đối với yêu cầu bác bỏ sớm, trong đó các lý do có thể được thể hiện tóm tắt. Việc này cần được tiến hành trong vòng 45 ngày kể từ ngày nộp đơn, trừ khi Thư ký HĐTT kéo dài thời gian.	đề pháp lý hoặc thực tế và mô tả về những vấn đề đó; (b) một bản trình bày các sự kiện và lập luận pháp lý ủng hộ cho yêu cầu; (c) một đề xuất về hình thức thủ tục bác bỏ sớm mà HĐTT sẽ áp dụng; (d) cách ý kiến về hình thức đề xuất tại Điều 43.3(c) sẽ đạt được mục tiêu tại Điều 13.1 và 13.5; và (e) xác nhận rằng bản sao của yêu cầu và bất kì tài liệu hỗ trợ nào kèm theo đã hoặc đang được gửi đồng thời cho tất cả các bên khác bằng một hoặc nhiều phương thức tổng đạt được xác nhận trong đó. 43.5. Sau khi HĐTT cho tất cả các bên khác đưa ra ý kiến về yêu cầu thủ tục bác bỏ sớm, HĐTT sẽ ra quyết định bác bỏ hoặc chấp thuận bằng cách xác định thủ tục bác bỏ sớm ở hình thức mà HĐTT cho là phù hợp. HĐTT phải ra quyết định đó trong 30 ngày từ ngày nộp yêu cầu. Thời hạn này có thể được gia hạn bởi thỏa thuận của các bên hoặc, trong trường hợp thích hợp bởi HKIAC. 43.6. Nếu yêu cầu được chấp nhận tiến hành, HĐTT sẽ ra yêu cầu hoặc phán quyết có thể ở dạng tóm tắt với những vấn đề pháp lý hoặc thực tế liên quan. HĐTT phải đưa ra yêu cầu cho các bên hoặc phán quyết trong vòng 60 ngày kể từ ngày ra quyết định cho phép tiến hành. Thời hạn này có thể được gia hạn theo thỏa thuận của các bên hoặc, trong trường hợp thích hợp bởi HKIAC.	quyết có hiệu lực;	không thể có phán quyết lợi cho bên đưa ra vấn đề.
---	---	---------------------------	---

	→ Có khung thời gian được đặt ra nhưng có thể được thay đổi tùy vào lựa chọn của các bên hoặc xem xét của HKIAC 43.7. Trong khi chờ giải quyết yêu cầu, HĐTT có thể quyết định liệu và ở mức độ nào thì quá trình trọng tài vẫn tiếp tục. → Đảm bảo quy trình trọng tài không bị gián đoạn và tối ưu nhất thời gian tiến hành tố tụng.		
--	---	--	--

Như vậy, cả 3 bộ Quy tắc đều có cách tiếp cận chung trong việc xác định trường hợp HĐTT có thể tiến hành quy trình bác bỏ sớm và các nguyên tắc cơ bản của tố tụng trọng tài mà các HĐTT phải tuân thủ. Quy trình này nhìn chung trong bất cứ bộ quy tắc nào đều có tính linh hoạt cao, với việc HĐTT có thể tự mình xác định quy cách tiến hành tố tụng (LCIA) hoặc kể cả trong trường hợp quy định cụ thể quy trình tiến hành và khung thời gian, các yếu tố này cũng có thể được thay đổi dựa trên lựa chọn của các bên hoặc theo yêu cầu của Trung tâm (SIAC và HKIAC).

IV. Những lo ngại và rủi ro khi sử dụng thủ tục bác bỏ sớm

Thứ nhất, thủ tục bác bỏ sớm gây ra nhiều lo ngại về công bằng trong tố tụng (due process) cho các bên trong vụ việc.¹⁶ Cụ thể, để đảm bảo tính công bằng trong tố tụng, các HĐTT thường tiến hành phiên tố tụng để cả 02 bên đều được trình bày tất cả các lập luận của mình. Hiệu quả và công bằng trong tố tụng trọng tài là tất yếu, nên việc tiến hành một quy trình rút gọn như thủ tục bác bỏ sớm gây ra nhiều tranh luận về việc đảm bảo sự cân bằng giữa hai yếu tố này.¹⁷ Các trung tâm trọng tài cũng nhận thức rõ vấn đề này khi liên tục nhấn mạnh bất kể yêu cầu thủ tục bác bỏ sớm có được đưa ra thế nào, tất cả các bên trong vụ việc đều có cơ hội trình bày vụ việc theo phía của mình và HĐTT phải xem xét trình bày của các bên. Quy định rõ ràng đã góp phần hạn chế việc vi phạm due process, đồng thời đảm bảo tính hiệu quả của tố tụng trọng tài.

Một mối lo ngại nữa phát sinh từ thủ tục bác bỏ sớm là việc các bên đưa phán quyết trọng tài ra tòa án để yêu cầu hủy. Mặc dù số lượng vụ việc yêu cầu thủ tục bác bỏ sớm là không nhiều, vẫn có khả năng các bên yêu cầu hủy phán quyết của HĐTT. Năm 2023, SIAC đã tiếp nhận 9 đơn yêu cầu bác bỏ sớm, trong đó chỉ chấp nhận xem xét 3 trong số đó và tiến hành thủ tục bác bỏ sớm với duy nhất một vụ việc.¹⁸ Tuy vậy, trong vụ *DVO v DBP*,

¹⁶ David L. Wallach, *The Emergence of Early Disposition Procedures in International Arbitration*, Arbitration International, Oxford University Press, Volume 37, 2021, tr. 836.
¹⁷ Mino Han, Arjun Solanki, *Early Determination: A Secret Recipe for Arbitral Efficiency?*, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/arbitration-blog/early-determination-a-secret-recipe-for-arbitral-efficiency>, truy cập ngày 18/9/2025.
¹⁸ SIAC, Annual Report 2023, tr. 43.

vụ việc duy nhất HĐTT chấp nhận yêu cầu bác bỏ sớm cũng là vụ việc bị đem ra Tòa án Thương mại Quốc tế Singapore (SICC) để yêu cầu hủy bỏ phán quyết.¹⁹ Dựa trên Thỏa thuận 2020, DBP (“Bị đơn”) cấp một khoản tín dụng cho DVO (“Nguyên đơn”) để đầu tư dự án. Nguyên đơn sau đó đã khởi kiện ra SIAC yêu cầu miễn nghĩa vụ trả nợ do Thỏa thuận 2020 đã bị hủy bỏ do đại dịch COVID-19. Bị đơn sau đó đã nộp đơn xin bác bỏ sớm, cho rằng lập luận của bên vay về Thỏa thuận bị hủy bỏ do bất khả kháng là rõ ràng không có căn cứ. HĐTT sau đó chấp thuận đơn và ra phán quyết một phần kết luận Thỏa thuận bị vô hiệu hóa do bất khả kháng là không có căn cứ và kết thúc phiên trọng tài. Vụ việc sau đó được SICC và Tòa Phúc thẩm Singapore (SGCA) xem xét và giữ nguyên kết luận của HĐTT SIAC. Có thể thấy các đơn bác bỏ sớm đều được các HĐTT xem xét rất kỹ, với tỷ lệ cho phép tiến hành và khả năng đưa ra phán quyết dựa trên thủ tục bác bỏ sớm là rất thấp, thể hiện việc các HĐTT cũng vô cùng cẩn trọng trong việc cho phép tiến hành thủ tục này để hạn chế nhất việc phán quyết bị yêu cầu hủy tại tòa án.

Nhìn chung những lo ngại hiện tại về thủ tục bác bỏ sớm có thể được giải quyết bởi quy định trong các Bộ Quy tắc của Trung tâm Trọng tài và cách HĐTT tiến hành vụ việc. Thủ tục bác bỏ sớm có yêu cầu tối thiểu để được HĐTT chấp thuận rất chặt chẽ, từ đó hạn chế được tối đa các bên lạm dụng thủ tục này trong tố tụng. Trên thực tế, các khảo sát gần đây cũng đưa ra kết luận “quy trình bác bỏ sớm” là một trong những sáng kiến tiến bộ được tin tưởng nhất trong ngành tài chính ngân hàng, và được xếp hạng cao trong các ngành công nghiệp cốt lõi khác.²⁰ Bất chấp những lo ngại, thủ tục bác bỏ sớm đã và đang chứng minh được tính hiệu quả và giá trị thực tiễn, do đó việc chính thức ghi nhận việc áp dụng thủ tục này nên được khuyến nghị.

V. Thực tiễn pháp lý tại Việt Nam và kiến nghị hoàn thiện

Luật Mẫu UNCITRAL một khuôn khổ lập pháp mẫu để các quốc gia nội luật hoá. Trong quá trình xây dựng, Luật Mẫu UNCITRAL tạo điều kiện không gian cho các trung tâm trọng tài hoặc các bên tranh chấp được sáng tạo và tự do thỏa thuận các vấn đề tố tụng không được quy định cụ thể trong Luật Mẫu miễn đáp ứng được các nguyên tắc cơ bản của trọng tài. Trong đó, Điều 19 Luật Mẫu UNCITRAL (*Determination of rules of procedure*) quy định các bên tự do thỏa thuận về thủ tục tố tụng, nếu không HĐTT có quyền chủ động tiến hành tố tụng theo cách hợp lý miễn là phù hợp những điều khoản bắt buộc của Luật Mẫu. Theo đó, với quy định tại Điều 19 của Luật Mẫu UNCITRAL, các trung tâm trọng tài và các bên tranh chấp được thiết kế, lựa chọn hoặc sửa đổi quy tắc tố tụng theo nhu cầu cụ thể, miễn là không trái với các quy định bắt buộc trong Luật Mẫu (như nguyên tắc công bằng, cơ hội trình bày bình đẳng); và phù hợp với thỏa thuận giữa các bên. Việt Nam mặc dù không được công nhận là một nước chính thức theo Luật

¹⁹ Court of Appeal of the Republic of Singapore, *DBO et. al v DBP et. al*, [2024] SGCA(I)4

²⁰ White & Case and Queen Mary, University of London, 2018 International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration, <https://www.qmul.ac.uk/arbitration/research/2018/>

Mẫu, nhưng Việt Nam đã nội luật rất nhiều quy định tương đồng với Luật Mẫu. Tuy nhiên, LTTTM 2010 lại không có quy định tương tự như Điều 19 của Luật Mẫu, việc này khiến cho các Trung tâm trọng tài và các bên không có không gian để thỏa thuận những quy trình tố tụng khác theo tinh thần của Luật Mẫu.

Vì lẽ này, cho tới thời điểm hiện tại, cả Luật Trọng tài thương mại Việt Nam 2010 lẫn các Quy tắc tố tụng trọng tài của các Trung tâm trọng tài uy tín trong nước như VIAC đều chưa có quy định nào về thẩm quyền "bác bỏ sớm" của HĐTT. Vì lý do này, thủ tục bác bỏ sớm chưa từng được áp dụng trên thực tế tại Việt Nam, do lo ngại về khả năng phán quyết trọng tài sẽ bị Tòa án hủy do thủ tục tố tụng trọng tài không phù hợp với pháp luật.²¹

Tại Hồng Kông, Trung tâm Giải quyết Tranh chấp Tài chính (Financial Dispute Resolution Centre - FDRC) được thành lập vào năm 2012 sau cuộc khủng hoảng tài chính nhằm cung cấp một cơ chế giải quyết tranh chấp giữa các tổ chức tài chính và khách hàng. Quy trình giải quyết tranh chấp của FDRC thường áp dụng nguyên tắc “*Hòa giải trước, Trọng tài sau*”²². Quyền tài phán của FDRC và thủ tục áp dụng phụ thuộc vào việc yêu cầu bồi thường có nằm trong giới hạn lên đến HK\$1,000,000 và/hoặc trong thời hạn 24 tháng hay không²³. Đối với các tranh chấp đủ điều kiện, nếu hòa giải thất bại, quy trình trọng tài sẽ được rút gọn, do một trọng tài viên duy nhất giải quyết²⁴, và có thể là một quy trình chỉ dựa trên tài liệu²⁵ hoặc một phiên họp giải quyết vụ tranh chấp trực tiếp²⁶. Trọng tài viên có trách nhiệm đưa ra phán quyết trong vòng 30 ngày²⁷. Ngoài ra, còn có quy trình “bác bỏ sớm”

²¹ Trung tâm Trọng tài Quốc tế Việt Nam, *Tổng kết chuỗi hoạt động: Bàn luận về quy định liên quan đến giải quyết tranh chấp bằng phương thức Trọng tài*, <https://www.viac.vn/tin-tuc-su-kien/tong-ket-chuoi-hoat-dong-ban-luan-ve-quy-dinh-lien-quan-den-giai-quyet-tranh-chap-bang-phuong-thuc-trong-tai-n1420.html>, truy cập ngày 19/9/2025.

²² Thông tin về quy trình giải quyết tranh chấp tại FDRC vui lòng xem tại: https://www.fdc.org.hk/en/html/resolvingdisputes/resolvingdisputes_fdrsprocess.php, truy cập lần cuối lúc 9h50 ngày 10 tháng 7 năm 2025.

²³ Phạm vi giải quyết tranh chấp của FDRC vui lòng xem tại: https://www.fdc.org.hk/en/html/resolvingdisputes/resolvingdisputes_jurisdiction.php, truy cập lần cuối lúc 9h50 ngày 10 tháng 7 năm 2025.

²⁴ Quy tắc Trọng tài và Hòa giải của FDRC (Quy tắc FDRC), Quy tắc 3.2.11, https://www.fdc.org.hk/en/doc/FDRC_ToR_Annex_IV_en.pdf, truy cập lần cuối lúc 9h55 ngày 10 tháng 7 năm 2025.

²⁵ *Tlđđ* 23, Quy tắc 3.2.2

²⁶ *Tlđđ* 23, Quy tắc 3.9.1

²⁷ *Tlđđ* 23, Quy tắc 3.8.8

(early dismissal) trong đó FDRC có thể chấm dứt một vụ việc nếu cho rằng yêu cầu không đủ điều kiện và các thiếu sót không được khắc phục trong thời hạn quy định²⁸.

Trong bối cảnh Việt Nam đang xây dựng Trung tâm Tài chính Quốc tế (TTTCQT) theo Nghị quyết số 222/2025/QH15 vừa được Quốc hội thông qua ngày 27/6/2025 (“**Nghị quyết 222**”). Nếu đặt vấn đề Trung tâm trọng tài quốc tế thuộc TTTCQT mà Việt Nam đang muốn thành lập phải cạnh tranh với các tổ chức trọng tài quốc tế như ICC, SIAC hay HKIAC, vv. nhưng lại không được thực hiện quy trình tố tụng này thì sẽ thiếu tính cạnh tranh nên cần sửa đổi khuôn khổ pháp lý để ít nhất áp dụng ở đây như là thử nghiệm cho thị trường trọng tài Việt Nam thì phù hợp hơn.

Từ những phân tích về lợi ích tổng thể mà thủ tục bác bỏ sớm có thể đem lại cho quá trình tố tụng trọng tài, nhóm tác giả xin đưa ra một số kiến nghị như sau:

Thứ nhất, cần có quy định cụ thể khẳng định thẩm quyền bác bỏ sớm của Hội đồng trọng tài tại Luật Trọng tài thương mại. Nhóm tác giả đề xuất Luật Trọng tài thương mại cần bổ sung một Điều quy định về vấn đề này tại Chương VI - Hội đồng trọng tài như sau:

Điều 47A. Thẩm quyền bác bỏ sớm của Hội đồng trọng tài

1. Trừ khi các bên có thỏa thuận khác hoặc quy tắc tố tụng trọng tài quy định khác, Hội đồng trọng tài có thể bác bỏ một hoặc nhiều yêu cầu khởi kiện hoặc lập luận tự bảo vệ trước khi phiên họp giải quyết tranh chấp được tiến hành nếu:

a) Yêu cầu khởi kiện hoặc lập luận tự bảo vệ đó rõ ràng không có cơ sở pháp lý;

b) Yêu cầu khởi kiện hoặc lập luận tự bảo vệ đó rõ ràng nằm ngoài thẩm quyền của Hội đồng trọng tài.

2. Bên yêu cầu bác bỏ sớm phải gửi yêu cầu đó bằng văn bản cho Hội đồng trọng tài và tất cả các bên đương sự.

3. Yêu cầu bác bỏ sớm phải nêu rõ:

²⁸ Tlđđ 23, Quy tắc 3.3

a) Nội dung cụ thể của yêu cầu khởi kiện hoặc lập luận tự bảo vệ cần được bác bỏ;

b) Các căn cứ và lập luận cho yêu cầu bác bỏ.

4. Sau khi nhận được yêu cầu bác bỏ sớm, Hội đồng trọng tài quyết định có xem xét yêu cầu này hay không trong 03 ngày. Nếu yêu cầu bác bỏ sớm được xem xét, Hội đồng trọng tài phải tạo điều kiện cho các bên trình bày quan điểm về yêu cầu bác bỏ sớm và đưa ra quyết định trọng tài về vấn đề này trong thời hạn 45 ngày kể từ ngày nhận được yêu cầu bác bỏ sớm.

5. Trong trường hợp yêu cầu bác bỏ sớm được chấp nhận, Hội đồng trọng tài cần nêu rõ lập luận của mình tại quyết định trọng tài.

Thứ hai, VIAC cũng như các Trung tâm trọng tài khác tại Việt Nam có thể cân nhắc quy định cụ thể hơn về thẩm quyền bác bỏ sớm của HĐTT trên cơ sở Điều khoản đã đề xuất ở trên. Tùy thuộc vào quan điểm của từng Trung tâm trọng tài, Quy tắc tố tụng của các Trung tâm trọng tài có thể có các quy định khác nhau về các thời hạn xem xét và đưa ra quyết định trọng tài trong khoảng thời gian ngắn hơn nhằm đẩy nhanh quá trình tố tụng trọng tài, hoặc bổ sung nghĩa vụ cho bên yêu cầu phải gửi đơn đến Chủ tịch Trung tâm trọng tài.

Thứ ba, trong bối cảnh sửa đổi pháp luật trọng tài thương mại, nhà làm luật cần cân nhắc bổ sung tinh thần như Điều 19 của Luật Mẫu nhằm mở rộng thẩm quyền của Hội đồng trọng tài để áp dụng các thủ tục tố tụng xét thấy phù hợp, để tạo sự linh hoạt cho quá trình tố tụng trọng tài.